

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશ્યલ ક્રિમીનલ એપ્લીકેશન (કવોશીંગ માટે) નં જપ૧૫/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે.બી. પારડીવાળા

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને આ ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપવામાં આવી શકે? હા

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવું કે નહીં ? હા

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી ચુકાદાની સ્વચ્છ નકલ જોવાની ઇચ્છા રાખે છે ?

૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ની વ્યાખ્યા અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે? ના

૫ શું તે દીવાની ન્યાયાધીશ સમક્ષ પરિપત્રરૂપે મોકલવાનું છે ? ના

=====

નિશાંત દેશદીપક વર્મા....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

નરેન્દ્ર દામોદરદાસ મોદી અને ૨....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરી:

અરજદાર(ઓ) નં ૧ માટે શ્રી કે.આર. કોષ્ટી, વકીલ

પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૩ માટે પબ્લીક પ્રોસિક્યુટર

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી જે.બી. પારડીવાળા

તારીખ : ૧૧ /૧૨ /૨૦૧૪

સિ.એ.વી ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળની આ અરજી દ્વારા, અરજદાર-મૂળ ફરિયાદીએ ફોજદારી પુનરીક્ષણ અરજી નં ૧૦૨ /૨૦૧૪ માં આંક-૭ નીચે અમદાવાદના વિધાવાન અધીક સત્ર ન્યાયાધીશ તા. ૧૦મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરેલા આદેશની કાયદેસરતા અને વૈધતા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો છે, જેના દ્વારા પુનરીક્ષણ અદાલતે અત્રેના અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ આંક-૭ ની અરજી નામંજૂરી કરી હતી.

૨. આ અરજી ઉપસ્થિત થવા માટેના તથ્યોનો સંક્ષેપ નીચે મુજબ કરી શકાય:

(એ) એવું જણાય છે કે અત્રેના અરજદારે ફરિયાદમાં નામ દર્શાવેલ બે વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૮૧, ૧૮૧, ૧૮૩,

૧૯૬, ૧૯૯, ૪૦૬, ૪૦૯, ૪૨૦, ૧૨૦બી તથા કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચવાની જોગવાઈ હેઠળ દંડનીય ગુનાને લગતી ખાનગી ફરિયાદ વિદ્વાન વધારાના મુખ્ય ન્યાયિક દંડાધિકારી, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) ની અદાલતમાં દાખલ કરી હતી.

(બી) એવું જણાય છે કે ફરિયાદીની શપથપૂર્વકની પુષ્ટિ દ્વારા ફરિયાદની ચકાસણી કર્યા પછી, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફરિયાદ ફગાવી દેવી યોગ્ય ગણાવી, પોતાના તા. ૩૦મી જૂન, ૨૦૧૪ના આદેશ દ્વારા.

(સી) ફરિયાદી, સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ તેની ફરિયાદ ફગાવતો, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) ના વિદ્વાન ક્રમા વધારાના દીવાની ન્યાયાધીશ અને પ્રથમ વર્ગના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશથી અસંતોષ પામીને, સંહિતાની કલમ ૪૦૧ સાથે સંહિતાની કલમ ૩૯૭ વાંચી, ફોજદારી પુનર્વિચાર અરજી નં ૧૦૨/ ૨૦૧૪ દાખલ કરીને તે આદેશને પડકાર્યો હતો. ફોજદારી પુનર્વિચાર અરજી, વિરોધ પક્ષ નં ૧ અને ૨ મૂળ ફરિયાદમાં નામિત વ્યક્તિઓ છે અને વિરોધ પક્ષ નં ૩ ગુજરાત રાજ્ય છે. આવી પુનર્વિચાર અરજી અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) ના વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશની અદાલતમાં દાખલ થતા, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પ્રતિવાદી નં ૩, ગુજરાત રાજ્ય, પર ઔપચારિક નોટિસ જારી કરી હતી, જ્યારે વિરોધ

પક્ષ નં ૧ અને ૨ અંગે કોઈ નોટિસ જારી કરવાની આજ્ઞા કરવામાં આવી ન હતી.

૩. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, ફરિયાદીએ આંક-૭ અરજીફરમાવતાં પ્રાર્થના કરી કે મૂળ ફરિયાદમાં જેમના નામ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા એવા સામાપક્ષ નં ૧ અને ૨ સામે, અને જેમની વિરુદ્ધ ગુનો કર્યો હોવાના આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા, તેમની સામે નોટિસ જારી કરવામાં આવે.

૪. એવું પ્રતિત થાય છે કે માનનીય અધીક સત્ર ન્યાયાધીશે, તા. ૧૦મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ના આદેશ દ્વારા, ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલ આંક-૭ની અરજી નકારી કાઢી હતી.

૫. નીચલી અદાલતે પારિત કરેલા આદેશથી અસંતોષ પામીને, અરજદાર આ અરજી સાથે આ અદાલત સમક્ષ આવ્યો છે.

૬. અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી.ટી. રાવએ જોરશોરથી રજૂઆત કરી કે ફોજદારી પુનર્વિચાર અરજીમાં નામિત પ્રતિવાદી નં ૧ અને ૨ને નોટિસ જારી કરવા માટે તેમના અસીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલ આંક-૭ની અરજી નામંજૂરી કરવામાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ગંભીર ભૂલ કરી છે. શ્રી રાવ રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી નં ૧ અને ૨ને નોટિસ જારી કર્યા વિના પુનર્વિચાર અદાલત માટે પુનર્વિચાર અરજીની સુનાવણી

કરવી અનુમત્ય નથી. તેમનો મુખ્ય વિવાદનો મુદ્દો એવો છે કે અંતે જો પુનર્વિચાર અરજી મંજૂરી થાય અને મુદ્દો વધુ તપાસ માટે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતમાં પરત મોકલવામાં આવે અથવા વિદ્વાન અધિક સત્ર ન્યાયાધીશ પોતે જ ફરિયાદ પર પ્રસંગજ્ઞાન લે અને વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટને પ્રક્રિયા જારી કરવાનો નિર્દેશ આપે, તો એવી પરિસ્થિતિમાં, ફરિયાદીના હિતમાં હોવા છતાં, એવો આદેશ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓના દૃષ્ટિએ અસ્થિર બની જાય.

૭. શ્રી રાવે રજૂઆત કરી છે કે સંહિતાની કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૨) એ આ બાબત ખૂબ સ્પષ્ટ કરે છે કે આરોપી અથવા અન્ય વ્યક્તિને વ્યક્તિગત રીતે અથવા પોતાની બચાવ તરફથી વકીલ મારફતે સાંભળવાની તક મળ્યા વિના, તેના હિતવિરુદ્ધ કોઈ આદેશ કરવામાં આવશે નહીં.

૮. વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાવોની તરફથી વ્યક્ત થયેલી ચિંતા એ છે કે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ સફળતા પ્રાપ્ત કર્યા બાદ પણ તેમના અસીલને કોઈ લાભ થવાનો નથી, કારણ કે ફરિયાદમાં નામ દર્શાવાયેલા વ્યક્તિઓ તાત્કાલિક આવી આજ્ઞાને ઉચ્ચ મંચ સમક્ષ પડકારશે અને સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખતાં, અંતે

ઉચ્ચ મંચ પાસે પુનરીક્ષણ અદાલતે પસાર કરેલ એવી આજ્ઞાને રદ કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ બાકી રહેશે નહીં.

૯. શ્રી રાવ રજૂ કરે છે કે તે ન્યાયિક સમયનો નિષ્ફળ વ્યય સિવાય કશું જ નહીં હોય. શ્રી રાવ રજૂ કરે છે કે પ્રથમ જ તબક્કામાં પુનરીક્ષણ અદાલતે પ્રતિવાદી નં ૧ અને ૨ ને નોટિસ જારી કરવી જોઈએ હતી, અને ક્લિપક્ષીય સુનાવણી બાદ, પુનરીક્ષણ અદાલત મામલામાં યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકે.

૧૦. શ્રી રાવે, વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે સત્ર અદાલતમાં પ્રવર્તમાન પ્રથા સર્વવિદિત છે. શ્રી રાવના જણાવ્યા અનુસાર, રિવિઝન અરજી દાખલ થતાં જ અદાલત તરત જ પ્રતિવાદીઓને નોટિસ બહાર પાડે છે અને તમામ પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી રિવિઝન અરજીને એક રીતે અથવા બીજી રીતે નક્કી કરે છે. શ્રી રાવના જણાવ્યા અનુસાર, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આવી સામાન્ય પ્રથાથી ભિન્ન જવા માટે કોઈ કારણ નહોતું.

૧૧. પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી રાવે નીચેના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે:

(૧) મનહરિભાઈ મુલજીભાઈ કાકડિયા અને અન્ય વિ.

શૈલેશ એમ. પટેલ, ૨૦૧૨(૧૦) એસસીસી ૫૧૭.

(૨) બાલ મનોહર જાલાન વિ. સુનીલ પાસવાન અને અન્ય એકના કેસમાં, ફોજદારી અપીલ નં ૧૨૪૭ / ૨૦૧૪માં સર્વોચ્ચ અદાલતનો અપ્રકાશિત નિર્ણય, જેનો નિર્ણય ૩૦મી જૂન, ૨૦૧૪ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો.

(૩) મોહિત @ સોનુ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩

એસસી ૨૨૪૮.

૧૨. બીજી તરફ, પ્રતિવાદી નં. ૩ — ગુજરાત રાજ્ય — વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન મહાન્યાયવાદી શ્રી કમલ ત્રિવેદીએ આ અરજાનો જોરદાર વિરોધ કર્યો છે.

૧૩. શ્રી ત્રિવેદી, શીખેલા મહાન્યાયવાદીએ રજૂઆત કરી કે ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આંક ૭ની અરજી નામંજૂરી કરતી વખતે શીખેલા ન્યાયાધીશે કોઈ ભૂલ, કાયદાકીય ભૂલની તો વાત જ દૂર રહી, કરી હોવાનું કહી શકાય તેમ નથી. શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે કલમ ૪૦૧(૨) અમુક પરિસ્થિતિઓમાં પ્રસ્તાવિત આરોપી અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિના હિતનું રક્ષણ કરે છે. ફરિયાદીને પ્રસ્તાવિત આરોપીના હિત અંગે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી. શ્રી ત્રિવેદીના કહેવા મુજબ, જો પુનર્વિચાર અરજીકર્તાએ કોઈ

કેસ ઊભો કર્યો નથી એવો મત પુનર્વિચાર અદાલતનો હોય, તો તે પ્રતિવાદીઓને નોટિસ બહાર પાડ્યા વિના પણ પુનર્વિચાર અરજીને સંક્ષિપ્ત રીતે નામંજૂરી કરી શકે છે.

૧૪. શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે અંતે, સંબંધિત અદાલતે જ એ સુનિશ્ચિત કરવાનું રહે છે કે કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવે.

૧૫. શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતામાં, અથવા કાયદાના સામાન્ય સિદ્ધાંતરૂપે પણ, એવી કોઈ કાનૂની જોગવાઈ નથી જેના આધારે પુનરીક્ષણ અરજદાર, મૂળ ફરિયાદી તરીકેની પોતાની હેસિયતમાં, પુનરીક્ષણ અદાલત સમક્ષ હક્કના મુદ્દા તરીકે પુનરીક્ષણ અરજીની નામિત પ્રતિવાદીઓને નોટિસ પાઠવવા માટે પ્રાર્થના કરી શકે.

૧૬. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, શ્રી ત્રિવેદી પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજી યોગ્ય જ સાર નથી, તેથી તે નામંજૂરી કરવામાં આવે.

૧૭. પક્ષકારો તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને અભિલેખ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, આ અરજી યોગ્ય વિચારાર્થે ઊભો થતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે, શું

વિદ્વાન અધીક સત્ર ન્યાયાધીશે વિવાદિત આદેશ પસાર કરતાં કોઈ ભૂલ કરી છે કે નહીં.

૧૮. બંને પક્ષોની તરફથી રજૂ કરવામાં આવેલી પરસ્પર વિરોધી દલીલો પર વિચાર કરતાં પહેલાં, મને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કેટલીક સંબંધિત જોગવાઈઓ તથા મારા સમક્ષ ઉલ્લેખિત ન્યાયનિર્ણયોનું અવલોકન કરવું આવશ્યક જણાય છે.

૧૯. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૯૭ મુજબ, કોઈ પણ અધિનસ્ત ફોજદારી અદાલતે સમક્ષ ચાલેલી કોઈ પણ કાર્યવાહીના દસ્તાવેજો મંગાવવાની સત્તા વડી અદાલત અથવા કોઈ પણ સત્ર અદાલતને છે, જેથી આવી અધિનસ્ત ફોજદારી અદાલતે પસાર કરેલા કોઈ પણ આદેશની કાયદેસરતા અને માન્યતાની તપાસ કરી શકાય.

“૩૯૭. પુનરીક્ષણની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે નોંધપોથી મંગાવવી (૧) વડી અદાલત અથવા કોઈપણ સત્ર ન્યાયાધીશ, તેની અથવા તેમના સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રની અંદર આવેલી કોઈ અધસ્તન ફોજદારી અદાલત સમક્ષ ચાલી રહેલી કોઈપણ કાર્યવાહીનો રેકૉર્ડ મંગાવી શકે છે અને તેની તપાસ કરી શકે છે, જેથી નોંધવામાં આવેલ અથવા પસાર કરવામાં આવેલ કોઈપણ નિષ્કર્ષ, દંડાદેશ અથવા આદેશની

સાચાઈ, કાનૂનીતા અથવા યોગ્યતા અંગે તથા આવી અધસ્તન અદાલતની કોઈપણ કાર્યવાહીની નિયમિતતા અંગે પોતાને સંતોષ મેળવી શકે; અને એવો રેકૉર્ડ મંગાવતી વખતે, કોઈપણ દંડાદેશ અથવા આદેશના અમલીકરણને સ્થગિત રાખવા માટે નિર્દેશ આપી શકે છે, અને જો આરોપી કેદમાં હોય, તો રેકૉર્ડની તપાસ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવાની દિશા આપી શકે છે. સ્પષ્ટીકરણ: તમામ મેજિસ્ટ્રેટો, ભલે તેઓ કારોબારી હોય કે ન્યાયિક, અને ભલે તેઓ મૂળ અથવા અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા હોય, આ ઉપકલમ તથા કલમ ૩૯૮ના હેતુઓ માટે સત્ર ન્યાયાધીશથી અધસ્તન ગણાશે.

(૨) કોઈપણ અપીલ, તપાસ, વિચરણ અથવા અન્ય કાર્યવાહી દરમિયાન કરવામાં આવેલ કોઈપણ આંતરવર્તી આદેશના સંબંધમાં ઉપકલમ (૧) દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી પુનર્વિચારણાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે નહીં.

(૩) જો આ કલમ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિએ વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ અરજી કરી હોય, તો તે જ

વ્યક્તિ દ્વારા તે બંનેમાંથી બીજી સમક્ષ કરવામાં આવેલી
આગળની કોઈ અરજી ગ્રહણ કરવામાં આવશે નહીં.”

૨૦. સંહિતાની કલમ ૩૯૮, કલમ ૩૯૭ હેઠળ મંગાવવામાં આવેલ
કોઈપણ નોંધપોથીની અથવા અન્ય રીતે તપાસ કર્યા પછી, વડી
અદાલતને, જેમાં સત્ર ન્યાયાધીશનો પણ સમાવેશ થાય છે, તપાસ
કરવાનો આદેશ આપવા સત્તા અર્પે છે.

૩૯૮. તપાસનો આદેશ આપવાની સત્તા – કલમ ૩૯૭
હેઠળ અથવા અન્યથા કોઈ પણ નોંધપોથીનું પરીક્ષણ
કરતાં, વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ મુખ્ય ન્યાયિક
મેજિસ્ટ્રેટને પોતે અથવા તેને આધીન કોઈ પણ મેજિસ્ટ્રેટ
દ્વારા એવી વધુ તપાસ કરવાની દિશા આપી શકે છે, અને
મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ પોતે પણ એવી વધુ તપાસ કરી શકે
છે અથવા પોતાના આધીન કોઈ પણ મેજિસ્ટ્રેટને કરવાની
દિશા આપી શકે છે, જે કોઈ એવી ફરિયાદ અંગે હોય જે કલમ
૨૦૩ હેઠળ અથવા કલમ ૨૦૪ ની ઉપકલમ (જ) હેઠળ
ફગાવી દેવામાં આવી હોય, અથવા કોઈ એવા વ્યક્તિના
મામલા અંગે હોય જેને ગુનામાં આરોપિત કરવામાં આવ્યો
હોય અને જેને મુક્ત કરવામાં આવ્યો હોય : પરંતુ શરત એ છે

કે, આ કલમ હેઠળ કોઈ પણ અદાલત એવા કોઈ વ્યક્તિના મામલામાં તપાસ માટે કોઈ દિશા આપશે નહીં, જેને મુક્ત કરવામાં આવ્યો હોય, જો સુધી એવા વ્યક્તિને એ દર્શાવવાની તક આપવામાં આવી ન હોય કે આવી દિશા શા માટે આપવી જોઈએ નહીં.”

૨૧. કલમ ૩૯૯ સત્ર ન્યાયાધીશની પુનરાવલોકન સત્તાઓ અંગે છે. તે આ મુજબ વાંચાય છે:

૩૯૯. સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશની પુનરીક્ષણ સત્તાઓ (૧) કોઈપણ કાર્યવાહી અંગે, જેના રેકૉર્ડ તેણે પોતે મંગાવ્યા હોય, સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશ કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૧) હેઠળ વડી અદાલત દ્વારા જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, તેવી તમામ અથવા કોઈપણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

(૨) જ્યાં ઉપકલમ (૧) હેઠળ પુનર્વિચારના માર્ગે કોઈ કાર્યવાહી સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ પ્રારંભ કરવામાં આવે છે, ત્યાં કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમો (૨), (૩), (૪) અને (૫) ની જોગવાઈઓ, શક્ય હોય તેટલી હદ સુધી, તેવી કાર્યવાહી પર લાગુ પડશે અને ઉલ્લેખિત ઉપકલમોમાં વડી અદાલત

અંગેના સંદર્ભો સત્ર ન્યાયાધીશ અંગેના સંદર્ભો તરીકે અર્થઘટિત કરવામાં આવશે.

(૩) જ્યાં કોઈ પુનરીક્ષણ માટેની અરજી કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેની તરફથી સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ કરવામાં આવે છે, ત્યાં તેવી વ્યક્તિ સંબંધે તેના પર સત્ર ન્યાયાધીશનો નિર્ણય અંતિમ ગણાશે અને તેવી વ્યક્તિની પહેલ પર પુનરીક્ષણ સ્વરૂપે કોઈ વધુ કાર્યવાહી વડી અદાલત અથવા અન્ય કોઈ અદાલત દ્વારા ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહીં.”

૨૨. કલમ ૪૦૦ વિદ્વાન અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશને ભાગ૩૦ હેઠળ સત્ર ન્યાયાધીશની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે.

૨૩. કલમ ૪૦૧ વડી અદાલતની પુનરીક્ષણની સત્તાઓ સંબંધે છે. તે નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૪૦૧. વડી અદાલતની પુનરીક્ષણની સત્તાઓ (૧) કોઈપણ કાર્યવાહી બાબતે, જેનો અભિલેખ તેણે પોતે મંગાવ્યો હોય અથવા જે અન્ય રીતે તેની જાણમાં આવી હોય, વડી અદાલત, પોતાના વિવેકાધિકારથી, કલમ ૩૮૬, ૩૮૯, ૩૯૦ અને ૩૯૧ દ્વારા અપીલની અદાલતને પ્રદાન કરાયેલ

સત્તાઓમાંથી કોઈપણ સત્તાનો અથવા કલમ ૩૦૭ દ્વારા સત્ર અદાલતને પ્રદાન કરાયેલ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને, જ્યારે પુનરીક્ષણ અદાલતનું ગઠન કરતાં ન્યાયાધીશો મતમાં સમાન રીતે વિભાજિત હોય, ત્યારે કેસનો નિકાલ કલમ ૩૯૨માં જોગવાઈ કરાયેલ રીતે કરવામાં આવશે.

(૨) આ કલમ હેઠળ કોઈ આદેશ આરોપી અથવા અન્ય વ્યક્તિના અહિતમાં કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં સુધી તેને વ્યક્તિગત રીતે અથવા પોતાના બચાવ માટે વકીલ મારફતે સાંભળાવાની તક આપવામાં આવી ન હોય.

(૩) આ કલમમાં આવેલ કોઈ જ બાબતથી વડી અદાલતને નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષને દોષસિદ્ધિના નિષ્કર્ષમાં પરિવર્તિત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે એમ માનવામાં આવશે નહીં.

(૪) જ્યાં આ સંહિતા હેઠળ અપીલ દાખલ થતી હોય અને કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હોય, ત્યાં જે પક્ષકાર અપીલ કરી શકતો હતો તેના પ્રેરણે પુનર્વિચારના માર્ગે કોઈ કાર્યવાહી ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહીં.

(પ) જ્યાં આ સંહિતા હેઠળ અપીલનો ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, પરંતુ કોઈ વ્યક્તિએ વડી અદાલત સમક્ષ પુનર્વિચારણા માટે અરજી કરી હોય અને વડી અદાલતને એવો સંતોષ થાય કે આવી અરજી એ ભૂલભર્યા વિશ્વાસ હેઠળ કરવામાં આવી હતી કે તેની સામે કોઈ અપીલ ઉપલબ્ધ નથી અને ન્યાયના હિતમાં એવું કરવું આવશ્યક છે, ત્યાં વડી અદાલત પુનર્વિચારણાની અરજીને અપીલની અરજિ તરીકે ગણી શકે છે અને તે મુજબ તેનો નિવેડો કરી શકે છે.”

૨૪. કલમ ૪૦૧ની ઉપકલમ (૨) કહે છે કે આ કલમ હેઠળ કોઈપણ આદેશ આરોપી અથવા અન્ય વ્યક્તિના પ્રતિકૂળ કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં સુધી તેને પોતાની બચાવમાં, વ્યક્તિગત રીતે અથવા વકીલ દ્વારા, સાંભળાવાની તક આપવામાં આવી ન હોય.

૨૫. કલમ ૩૯૭ મુજબ, સત્ર ન્યાયાધીશ, પુનરીક્ષણ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમો (૧), (૨), (૩) અને (૫) હેઠળ વડી અદાલત દ્વારા ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવી તમામ અથવા કોઈપણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે. તેથી, ફરીયાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલ મુજબ, વિદ્વાન અધીક સત્ર ન્યાયાધીશ, પુનરીક્ષણ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, પુનરીક્ષણ

અરજીમાં નામ દર્શાવાયેલા પ્રતિવાદીઓને, વિશેષ કરીને જ્યારે તેમની સામે નીચલી અદાલતે કોઈ સંજ્ઞાન લીધું ન હોય, ત્યારે તેમને સાંભળવાની તક આપવાની ફરજ હેઠળ છે, અને જો પુનરીક્ષણ અરજી અંતે વિદ્વાન અધીક સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા મંજૂરી કરવામાં આવે, તો એવો આદેશ, ભલે તે ફરિયાદીના હિતમાં હોય, છતાં સંહિતાની કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૨)નું પાલન ન થવાને કારણે અસુરક્ષિત રહેશે.

૨૬. મારા સમક્ષનો પ્રશ્ન ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૨) ની વ્યાપ્તિ અંગેનો છે. કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૨) એ નિર્ધારિત કરે છે કે કલમ ૪૦૧ હેઠળ કોઈ પણ આદેશ આરોપી અથવા અન્ય વ્યક્તિના અહિતમાં કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં સુધી તેને પોતાની બચાવમાં વ્યક્તિગત રીતે અથવા પોતાના વકીલ દ્વારા સાંભળાવાની તક આપવામાં આવી ન હોય. જુની ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતામાં 'અન્ય વ્યક્તિ' ને સાંભળવાની આવી કોઈ આવશ્યકતા નહોતી. આ અભિવ્યક્તિ ત્યારબાદ સુધારા દ્વારા સમાવેશમાં લાવવામાં આવી હતી.

૨૭. એ સત્ય છે કે માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ પ્રક્રિયા જારી કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. પ્રક્રિયા જારી કરવાનો આદેશ કરતી વેળાએ મેજિસ્ટ્રેટ માટે કહેવાતા આરોપીને સાંભળવું આવશ્યક નથી, કારણ કે આ સમગ્ર કાર્યવાહી એકતરફી કાર્યવાહી છે અને ફરિયાદમાં પ્રક્રિયા જારી કરતા પહેલાં

આરોપીને સાંભળવા માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૦૦ કે ૨૦૧ કે ૨૦૨માં અથવા સંહિતાના અધ્યાય ૧૫માં આવતી અન્ય કોઈ જોગવાઈમાં પ્રાવધાન નથી. આ સમગ્ર એકતરફી કાર્યવાહી છે, જે ફરિયાદના આધારે તેમજ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ પ્રક્રિયા જારી કરવી કે ન કરવી તે માટે રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા અથવા જોડાયેલા અન્ય દસ્તાવેજોના આધારે આરંભ કરવાનાં હોય છે. પરંતુ, જ્યારે પુનર્વિચાર અદાલતને એવું જણાય કે સંબંધિત વ્યક્તિને પ્રક્રિયા ખોટી રીતે નકારી દેવામાં આવી છે, ત્યારે ઓછામાં ઓછું પુનર્વિચાર અદાલતે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૦૧ની ઉપકલમ (૨) ની જોગવાઈઓના બળે પ્રસ્તાવિત આરોપીને નોટિસ આપવી પડશે, કારણ કે કેસ પરત મોકલતી વખતે, નોંધ પરની સામગ્રીની પુનઃસમીક્ષા કર્યા પછી ઉપરી અદાલતને એવું જણાય કે મેજિસ્ટ્રેટે યોગ્ય રીતે કાર્યવાહી કરી નહોતી અને તે બાબત પ્રસ્તાવિત આરોપીને અસર કરનાર છે, તેથી પ્રસ્તાવિત આરોપીને હાનિ પહોંચવાની સંભાવના છે, કારણ કે કહેવાતા આરોપીના પક્ષમાં એક આદેશ અસ્તિત્વમાં છે, ભલે તે તેને સાંભળ્યા વિના પસાર કરવામાં આવ્યો હોય.

૨૮. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાના અધ્યાય ૧૫ માં આવેલી કલમ ૨૦૦ થી આગળની સમગ્ર પ્રક્રિયા એકતરફી સ્વરૂપની છે, જેમાં કહેવાતા આરોપીને મામલામાં સાંભળવા માટે બોલાવવામાં આવતો નથી, કારણ કે

પ્રક્રિયા જારી કરવાનું યોગ્ય પ્રકરણ છે કે નહીં તેનું પરીક્ષણ કરવું મેજિસ્ટ્રેટનું કાર્ય છે અને પ્રક્રિયા જારી થયા પછી આરોપીને તે આક્ષેપોનો જવાબ આપવાની હંમેશા તક રહે છે. વિધાનમંડળે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૦૧ ની ઉપકલમ (૨) એ હેતુથી ઘડેલી છે કે માત્ર તે આરોપી જ, જેને નુકસાન પહોંચાડવાની સંભાવના હોય, તેને જ નહીં પરંતુ અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને પણ મામલામાં સાંભળવામાં આવવી જોઈએ. તેની પૃષ્ઠભૂમિમાં રહેલો આશય એવો છે કે સંભાવિત રીતે વિધાનમંડળે તેને વિસ્તૃત અર્થ આપવાનો વિચાર કર્યો હતો અને તેથી આ બંને પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા છે, અર્થાત્ આરોપી કે અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિના નુકસાનમાં કોઈ આદેશ કરવામાં નહીં આવે, જો સુધી તેને સાંભળવાની તક આપવામાં આવી ન હોય. કહેવાતા આરોપીના હિતમાં પ્રક્રિયા જારી ન કરવાની એકતરફી આજ્ઞા અસ્તિત્વમાં હોય, ભલે તેને સાંભળવામાં આવ્યો ન હોય, પરંતુ તે જ આજ્ઞાને પલટવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે, તો તે નિશ્ચિતરૂપે આરોપીના નુકસાનમાં કાર્ય કરશે; અને ન્યાયના હિતની પ્રગતિ માટે જો આરોપીને નોટિસ આપવામાં આવે અને તેને સાંભળવામાં આવે, તો તે ન્યાયના હિતની જ પ્રગતિ કરશે. આ સિદ્ધાંત કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો સાથે વધુ સુસંગત છે.

૨૯. સર્વોચ્ચ અદાલતે મણહરીભાઈ મુલજીભાઈ કાકડિયા અને અન્ય વિ. શૈલેષ એમ. પટેલ અને અન્ય, ૨૦૧૨ (૧૦) એસ.સી.સી. ૫૧૭ ના મામલામાં કાયદાની સ્થિતિનો અત્યંત સંક્ષિપ્ત રીતે સ્પષ્ટીકરણ કર્યો છે.

૩૦. હું લાભકારક રીતે પરિષેદ નં ૪૬, ૪૮ અને ૫૩ ઉદ્ધૃત કરી શકું છું:

૪૬. કાયદાકીય સ્થિતિ પૂરતી પ્રમાણમાં સુસ્થાપિત છે કે સંહિતાની કલમ ૨૦૨ હેઠળની કાર્યવાહી *utpnnu* આરોપી/શંકાસ્પદ વ્યક્તિને તેના વિરુદ્ધ પ્રક્રિયા જારી થવી જોઈએ કે નહીં તે પ્રશ્ન પર સાંભળવામાં આવવાનો હક પ્રાપ્ત નથી. કાયદાની દૃષ્ટિએ, પ્રક્રિયા જારી થવાના તબક્કા સુધી આરોપી કોઈપણ પ્રકારનો સાંભળવામાં આવવાનો હક દાવો કરી શકતો નથી. કલમ ૨૦૨ એવી સ્થિતિનો વિચાર કરે છે જેમાં મેજિસ્ટ્રેટના મત મુજબ ફરિયાદ અંગે વધુ તપાસ અથવા પૂછપરછ તો સ્વયં તેની દ્વારા કરવી જરૂરી હોય અને તે તેવી વધુ પૂછપરછ આગળ વધારે, અથવા કાર્યવાહી માટે પૂરતું કારણ છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે પોલીસ અધિકારી દ્વારા અથવા તે યોગ્ય સમજે તેવી અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા તપાસ કરાવવાનો નિર્દેશ આપે, ત્યારે પ્રક્રિયા જારી કરવાની બાબત

મુલતવી રાખવામાં આવે છે. જો મેજિસ્ટ્રેટ એ નિષ્કર્ષે પહોંચે કે ફરિયાદ આગળ ધપાવવા માટે પૂરતો આધાર નથી અને તે સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફરિયાદ ફગાવી દે, તો પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે ફરિયાદમાં ગુનાનો આરોપ મૂકાયેલ વ્યક્તિ ફરિયાદ ફગાવવાના આદેશ વિરુદ્ધ ફરિયાદી દ્વારા કરાયેલ પુનરાવર્તન અરજીમાં સાંભળવામાં આવવાનો હક દાવો કરી શકે કે નહીં. સંસદે આ કાયદાકીય સ્થિતિનું પૂર્ણ ભાન રાખીને કે કલમ ૨૦૪ હેઠળ પ્રક્રિયા જારી થાય ત્યાં સુધી કાર્યવાહી ના કોઈપણ તબક્કે આરોપી/શંકાસ્પદ વ્યક્તિઓને સાંભળવામાં આવવાનો હક નથી, છતાં સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) માં જોગવાઈ કરી છે કે પુનરાવર્તનની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં સત્ર અદાલત અથવા વડી અદાલત, જે લાગુ પડે તે મુજબ, આરોપી અથવા અન્ય વ્યક્તિના પ્રતિકૂળ એવો કોઈ આદેશ કરશે નહીં, જો સુધી તેને પોતાનાં બચાવમાં વ્યક્તિગત રીતે અથવા વડીલ મારફતે સાંભળવામાં આવવાની તક આપવામાં આવી ન હોય.

૪૮. તેવા પ્રસંગમાં કે જ્યાં ફરિયાદને દંડાધિકારીએ સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ, કલમ ૨૦૦ના તબક્કે ૪ અથવા કલમ

૨૦૨ હેઠળ દંડાધિકારી દ્વારા તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ અથવા પોલીસ તરફથી અથવા તેવા કોઈ વ્યક્તિ તરફથી, જેને ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની તપાસ કરવા માટે દંડાધિકારીએ નિર્દેશ આપ્યો હોય, અહેવાલ મળ્યા પછી, ફગાવી દીધી હોય, ત્યારે આવી ફગાવટનો પરિણામ ફરિયાદની કાર્યવાહીનો અંત આવવો થાય છે. કલમ ૪૦૧ની ઉપકલમ (૨)નું સાદું વાચન કરતાં એવું કહી શકાય નહીં કે જે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ફરિયાદમાં ગુનો કર્યો હોવાના આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે અને જે ફરિયાદ દંડાધિકારીએ કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફગાવી દીધી છે, તેને માત્ર એટલા માટે સાંભળવાનો હક નથી કે કોઈ પ્રક્રિયા જારી કરવામાં આવી નથી. દંડાધિકારીએ કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફરિયાદ ફગાવવી – ભલે તે પ્રાથમિક તબક્કે હોય – તેમ છતાં, જેમના વિરુદ્ધ ગુનો કર્યો હોવાનું આક્ષેપિત છે તેવા વ્યક્તિઓ સામેની ફરિયાદની કાર્યવાહીનો અંત લાવે છે. એકવાર ફરિયાદકર્તાના પ્રેરણે આવી આજ્ઞાને વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ પુનર્વિચાર અરજીમાં પડકારવામાં આવે, ત્યારે સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨)ના બળે, આવા શંકાસ્પદ વ્યક્તિઓને, ભલે આવી આજ્ઞા તેમના સહભાગ વિના કરવામાં આવી હોય, છતાં પુનર્વિચાર અદાલત સમક્ષ સાંભળાવાનો હક પ્રાપ્ત થાય છે. કલમ ૪૦૧(૨) હેઠળ

“અભિયુક્ત” અથવા “અન્ય વ્યક્તિ”ને, તેના હિતમાં કાર્યરત એવા આદેશનું સમર્થન કરવા માટે પુનર્વિચાર અદાલત સમક્ષ સાંભળાવાનો જે હક આપવામાં આવ્યો છે, તેને કલમો ૨૦૦, ૨૦૨, ૨૦૩ અને ૨૦૪ હેઠળ દંડાધિકારી સમક્ષ થતી કાર્યવાહી સાથે ગૂંચવવો નહીં. ફરિયાદકર્તાના પ્રેરણે, ફરિયાદ ફગાવવાના આદેશને પડકારતી વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષની પુનર્વિચાર અરજીમાં, જે બાબતો બની શકે તેમાંની એક બાબત દંડાધિકારીના આદેશનો પલટો અને ફરિયાદનું પુનર્જીવન થવું પણ છે. મુદ્દાને આ દૃષ્ટિએ જોતા, સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨)માં સમાવિષ્ટ સ્પષ્ટ જોગવાઈ સામે, અભિયુક્ત અથવા અન્ય વ્યક્તિને સાંભળાવાના હકથી વંચિત રાખી શકાય નહીં. તબક્કો મહત્વનો નથી, ભલે તે પ્રક્રિયા-પૂર્વ તબક્કો હોય કે પ્રક્રિયા-પશ્ચાત તબક્કો.

“૫૩. અમે પી. સુંદેરરાજન, રઘુ રાજ સિંહ રૌશા અને એ.એન. સંતાનમમાં આ અદાલતે વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાય સાથે સંપૂર્ણ સહમત છીએ. અમે નિર્ધારિત કરીએ છીએ, અને એમ નિર્ધારિત કરવું જ જોઈએ, કે સંહિતાની કલમ ૨૦૦ હેઠળની અવસ્થાએ અથવા સંહિતાની કલમ ૨૦૨ હેઠળ કલ્પિત પ્રક્રિયા અનુસર્યા પછી સંહિતાની કલમ ૨૦૩

હેઠળ ફરિયાદ નામંજૂરી કરનાર મેજિસ્ટ્રેટના આદેશને પડકારતી ફરિયાદી દ્વારા વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ કરાયેલી પુનરાવર્તન અરજીમાં, આરોપી અથવા એવો વ્યક્તિ જે પર ગુનો કર્યાનો સંદેહ હોય, તેને પુનરાવર્તન અદાલત સમક્ષ સાંભળાણીનો હક છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ફરિયાદ નામંજૂરી કરવામાં આવી હોય, ત્યાં ફરિયાદી દ્વારા વડી અદાલત અથવા સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ પુનરાવર્તન અરજીમાં ઉક્ત આદેશની કાયદેસરતાને પડકારવામાં આવે ત્યારે, ફરિયાદમાં આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવેલા વ્યક્તિઓને એવી પુનરાવર્તન અરજીમાં સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે. આ સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની સ્પષ્ટ આવશ્યકતા છે. જો પુનરાવર્તન અદાલત મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ફરિયાદ નામંજૂરી કરવાનો આદેશ રદ કરે અને ફરિયાદને ફરીથી મેજિસ્ટ્રેટની નોંધમાં પુનઃસ્થાપિત કરીને નવા વિચાર માટે પરત મોકલે, તો છતાં ફરિયાદમાં ગુનો કર્યાનો આક્ષેપ કરવામાં આવેલા વ્યક્તિઓને કાર્યવાહી દરમિયાન ભાગ લેવાનો કોઈ અધિકાર નથી અને ન તો પ્રક્રિયા જારી કરવાના હેતુસર મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા મુદ્દાનો વિચાર કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેઓ મેજિસ્ટ્રેટ

સમક્ષ કોઈપણ પ્રકારની સાંભળણી મેળવવા હકદાર છે. અમે પ્રશ્નનો ઉત્તર તે મુજબ આપીએ છીએ. તેના વિરુદ્ધના વડી અદાલતોના ચુકાદાઓ નામંજૂરી કરવામાં આવે છે”.

૩૧. આ રીતે, જ્યાં સુધી સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી આ મુદ્દા અંગે કોઈ ચર્ચાની જરૂર રહેતી નથી. તેમ છતાં, જે મુખ્ય પ્રશ્ન મારા વિચારાધીન આવે છે તે એ છે કે શું ફરિયાદી, હક તરીકે, ફરિયાદમાં આરોપી/શંકાસ્પદ તરીકે દર્શાવવામાં આવેલ વ્યક્તિને નોટિસ જારી કરવા અંગે પુનર્વિચાર અદાલત સમક્ષ દાવો કરી શકે છે.

૩૨. હું માત્ર એટલું જ કહી શકું છું કે સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓનું યથાવત પાલન સુનિશ્ચિત કરવું પુનરીક્ષણ અદાલતનું કાર્ય છે. મને ખાતરી છે કે ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરીક્ષણ અરજીની સુનાવણી કરનાર વિદ્વાન ન્યાયાધીશશ્રી ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓથી અજાણ નથી. એવી સંભાવના છે કે પ્રાથમિક સુનાવણી બાદ પુનરીક્ષણ અદાલત પુનરીક્ષણ અરજીને સંક્ષેપમાં ફગાવી દેવાનો નિર્ણય કરી શકે.

૩૩. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવાનો કોઈ પ્રસંગ ઊભો થતો નથી. અહીં

અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિધાવાન વકીલ શ્રી રાવ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆતથી હું પ્રભાવિત થતો નથી કે પુનર્વિચાર અદાલતને પુનર્વિચાર અરજીનો સંક્ષેપમાં નામંજૂરી કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી. પુનર્વિચાર અરજી દાખલ થતાં જ સામા પક્ષને તાત્કાલિક નોટિસ જારી કરવાની નીચલી અદાલતોમાં લાંબા સમયથી પ્રચલિત પ્રથા હોઈ શકે, પરંતુ કાયદામાં એવું કશું નથી જે પુનર્વિચાર અદાલતને પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ પુનર્વિચાર અરજી નામંજૂરી કરવામાં અવરોધરૂપ બને.

૩૪. બીજી તરફ, એ પણ શક્ય છે કે પ્રાથમિક સુનાવણી બાદ, જો પુનરીક્ષણ અદાલતને પુનરીક્ષણકર્તાના મામલામાં કંઈક તત્ત્વ જણાય, તો સંભવતઃ, તે તબક્કે, પુનરીક્ષણ અદાલતે સંહિતાની કલમ ૪૦૧(૨) ની જોગવાઈઓનો આશ્રય લેવો પડે અને બીજી બાજુને નોટિસ જારી કરવી પડે.

૩૫. જોકે, આ બાબતનો ઈનકાર થઈ શકતો નથી કે પુનરીક્ષણ સત્તાઓ અપીલીય સત્તાઓ નથી. પુનરીક્ષણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી અદાલત એવો ઉપયોગ પક્ષકારો વચ્ચે ન્યાય કરવા માટે કરશે, અન્યાય કરવા માટે નહીં, ભલે પુનરીક્ષણ માટે માંગવામાં આવેલ આદેશ કાયદા અનુસાર ન હોય. અપીલીય સત્તાઓ અને પુનરીક્ષણ સત્તાઓ વચ્ચેનો ભેદ અલ્હાબાદ વડી અદાલતે એમ્પરર વિ. જાફર ખાનના મામલામાં, જે

(૩૬) ૧૯૩૫ ક્રિ.એલજે ૯૦૭ માં અહેવાલિત છે, તેના નિર્ણયમાં સંક્ષિપ્ત રીતે સ્પષ્ટ કર્યો છે. તેમાં આ રીતે ઠરાવવામાં આવ્યું છે :

તે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે અને જો આ બાબત સંપૂર્ણપણે સમજાઈ જાય કે પુનરીક્ષણ અને અપીલ વચ્ચે ભેદ છે, તો અદાલતોનો ઘણો સમય વ્યર્થ જતો બચી શકે. અનુત્તર બાબતમાં, અપીલકર્તાને કાયદા દ્વારા એવો હક આપવામાં આવે છે કે તે હકીકતના પ્રશ્ન પર અથવા કાનૂનના પ્રશ્ન પર અથવા બંને પર અદાલત પાસેથી નિર્ધારણની માંગ કરી શકે. જ્યારે કોઈ બાબત પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે, ત્યારે અરજદારને પોતાના મામલાને અદાલતના ધ્યાન પર લાવવાના હક સિવાય અન્ય કોઈ હક હોતો નથી. જ્યાં એવું જણાય કે કોઈ વાસ્તવિક અને નોંધપાત્ર અન્યાય થયો છે, એવા અપવાદરૂપ કેસોમાં દખલ કરવું કે નહીં તે અદાલતનું કાર્ય છે. આ જ મુખ્ય મુદ્દો છે, જેનો અદાલતે વિચાર કરવો રહે છે. પુનરીક્ષણ અરજીને કાનૂનના પ્રશ્ન પર કોઈ પ્રકારે બીજી અપીલ તરીકે માનવી નહીં.

૩૬. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, પુનર્વિચાર અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે મને કોઈ યોગ્ય કારણ જણાતું નથી. મને ખાતરી છે કે ફોજદારી પુનર્વિચાર અરજી નં

૧૦૨ /૨૦૧૪ નો નિકાલ કરતી વખતે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશશ્રી ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૦૧ (૨) ની જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં રાખશે.

૩૭. પરિણામે, આ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને તેથી તેને નામંજૂરી કરવામાં આવે છે. હું સ્પષ્ટ કરું છું કે અન્યથા મેં આ મામલાના ગુણદોષમાં પ્રવેશ કર્યો નથી. આ આદેશમાં આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનોથી કોઈપણ રીતે પ્રભાવિત થયા વગર, પુનરીક્ષણ અરજીનો નિર્ણય તેના પોતાના ગુણદોષના આધારે કરવામાં આવશે.

(જે.બી. પારડીવાળા, ન્યાયાધીશ)

મનોજ

Translation of this Judgement has been provided by M/S

Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.